

ignore humanistic norms of life have been investigated. The views of the representatives of classic and non-classic philosophers on the problem of freedom and necessity, freedom and responsibility have been analyzed. It has been emphasized that the problem of freedom and responsibility implicitly existed in the ideas of many thinkers from Antiquity to Modern has been actualized in moral philosophy of I. Kant who stressed the imperative status of personal choice and individual responsibility. German classics spread the notion of freedom also on the sphere of political life. But the central place the problem of freedom and responsibility was given by the representatives of existentialism – S. Kierkegaard, J.-P. Sartre, E. Fromm and other thinkers. From their point of view the exterior is situated in the inner subjective experience but at the same time it stays open to the exterior as a source of new opportunities. It has been pointed out the fact that postmodern philosophy accepts the principle of responsibility as a precondition of choice of a way of existence and persists on human responsibility even for absence of answers.

The problem of free will and responsibility in the opposition “man – system” has been illustrated by The Stanford prison experiment Ph. Zimbardo. The preconditions of dehumanized social situations and personal actions have been analyzed. It has been concluded that the System creates situational forces which change moral principles of people and have real power. In the context of war between social subjects it is impossible to avoid dehumanized relations which form destructive actions. In the same time axiological orientations which had been assimilated by a person in the past influence on the projections of the future and help to withstand to the process of dehumanization. Human ability to moral and immoral behavior is a basis to both individual free will and great responsibility for one’s free choose. It has been stressed that only the philosophy of a dialogue which denies violence as a method of solve of social and political problems is able to prevent a society from dehumanization and preserve authentic human relationships.

Key words: *Human, Freedom, Necessity, Responsibility, Person, Dehumanization, Social forces, Abilities, The Stanford prison experiment.*

УДК 17: 343.5:008:24:34:241.38

В. О. Радзієвський

СУБКУЛЬТУРНА ТЕОРІЯ У ФІЛОСОФСЬКОМУ КОНТЕКСТІ

У статті досліджені питання субкультур у культурно-філософському контексті. Зокрема, автор торкається питань вивчення сучасних субкультур, а в їх складі – проблем парадигми загальної теорії та історії субкультур у постмодерному дискурсі.

Ключові слова: *філософія, культура, субкультура, домінуюча субкультура, теорія та історія субкультур, культурологія, етика, естетика, історія.*

У наш час культурфілософське осмислення багатьох явищ набуває все більшого значення, а філософія культури заслуговує на увагу та актуальність. Якщо досліджувати культурологію, то до основних її теорій і напрямків відносять, зокрема, богословські й просвітницькі концепції культури, німецькі культурологічні школи, гегелівську теорію культури, культурологічні проблеми у філософії О.Шпенглера, людину і культуру у філософії М.Бердяєва, функціональні теорії культури (Б.Малиновський, К.Леві-Строс та ін.), концепції А.Тойнбі й П.Сорокіна, концепції

культурних коловоротів (Дж. Віко, М. Данилевський та ін.), теорії культури З. Фрейда і К. Г. Юнга, неофрейдистську теорію культури Е. Фромма, ігрову теорію культури тощо. Чимало уваги у філософії, соціології та культурології приділяється й такому явищу, як субкультура і давно постало питання комплексного висвітлення субкультурної теорії.

Опитування більше двох тисяч респондентів (у т. ч. студентів КНУКиМ) у 2010–2016 рр. переконувало у доцільності й навіть необхідності вивчення загальної теорії та історії субкультур. Аналіз відповідей студентів КНУКиМ (зокрема, студентів факультетів режисури і шоу-бізнесу, кіно і телебачення) у 2015–2016 н. р. підтвердив важливість дослідження субкультурної теорії цивілізації та культури, – як для теоретичного осмислення актуальних питань сучасної науки, так і для практичного розуміння соціокультурних реалій.

Мета статті – дослідження феномену субкультурної теорії як особливого дискурсу з позицій теоретичної рефлексії філософії культури.

Аналізом субкультурної теорії займалось чимало вчених (П. Артёмов, Г. Белоусова, С. Борисов, С. Бородіна, Н. Боженкова, В. Волков, В. Громов, Л. Духова, С. Левікова, Л. Мосієнко, В. Пирожков, О. Ростокінський, І. Саннікова, А. Соловійова, А. Флієр, К. Хоруженко, Ю. Черкасова, В. Чернищенко, П. Черноsvітов, Л. Шабанов, О. Шевелєв, В. Шемякіна, Л. Шабанов та ін.).

Чимало науковців (О. Старков, Н. Тищенко, С. Ярошенко та ін.) пропонували розуміння і пояснення окремих субкультурних явищ і процесів, які називали теоріями субкультур [3–7]. У окремих науковців (С. Родіонов та ін. [6; 7]) є твердження про тотожність між поняттями «теорія субкультур» і «субкультурна теорія». Точніше казати про загальну теорію та історію субкультур, що вивчає виникнення й існування субкультур й прогнозує їх розвиток, а її складові – теорія субкультур і субкультурна теорія [4; 5].

У багатьох авторів (Є. Більченко, О.З мановська, Ю. Легенький, В. Пирожков, А. Соловійова, О. Старков, О. Тищенко та ін.) можна прочитати про різні галузі, напрями, складові чи розділи культурології. З'явилися дискусійні частини культурології (історична, соціальна, педагогічна, музична, діалогічна, психологічна, літературознавча, юридична, релігійна і етнокulturологія, менш поширені – диференційна, порівняльна, деонтологічна, природнича, субкультурологія, медична культурологія і фітокультурологія). У 1992 р. В. Моляко виокремив «чорнобильську субкультуру», обговорювали й питання «постчорнобильської субкультури».

Субкультури існували з давніх часів, проте унаслідок становлення капіталістичних відносин, ускладнення соціокультурних процесів й диференціації у суспільстві виник більш яскравий «нормативний» зразок та більш виражені «еталони» субкультур.

Поширені твердження на зразок таких, як: «будь-яке співтовариство – носій певної субкультури» і «кожна культура є цілісним утворенням, що складається з множинності субкультур» і т. п. [1, с. 65–74]. Суспільство – це диференційований субкультурний простір з домінуючою(ими) субкультурою(ами) у яких є свої (різні, неоднозначні й часто неспівмірні, нерівнозначні) пріоритети, цінності, уподобання, ієрархія тощо. У субпросторі можуть бути градації, зокрема, за формальностями, соціальнозначущими функціями (внутрішньогрупові, міжгрупові, суспільні й соціальні наслідки їх діяльності) тощо. Якість, кількість, спрямування, ідеології субкультур у соціумі мають величезне значення (для консолідації, соборності, єдності тощо). А культура у ХХ ст. стала більш різноманітною, мозаїчною й ніби розчинилась у субкультурних варіаціях. Визначала розвиток соціокультурних процесів панівна

культура, в основі якої часто була певна (партійна, групова, станова, кланова тощо) «субкультура» [3; 5].

Ядром загальної теорії та історії субкультур є домінуючі субкультури як специфічний підкультурний (і другий культурний) мейнстрим. У зв'язку з соціокультурними подіями 2014–2016 рр. і трансформацією ментальної парадигми на окрему увагу у науковій рефлексії заслуговують поруч з домінуючими, відносно усталеними, «традиційними» субкультурами (вікові, девіантні, соціальні – субкультури багатіїв і бідних тощо) й нові субкультури з їх аксіосферами, зокрема: революційні та «військовоорієнтовані».

Сьогодні чимало вчених (І. Гофман, Н. Тищенко та ін. [6]) вважають, що тотальні інститути (тюрма, концтабір тощо), спільноти (тоталітарні секти тощо) і держави (СРСР тощо) з їх субправилами нівелюють особу. У наш час доцільно вивчати й не лише життя носіїв, але й «біографії» субкультур, їх історичні і сучасні глобальні, глокальні, локальні та інші аспекти, ракурси і конфігурації, контексти і значення. Важливою має стати теорія локальних взаємопереплетених субкультур. Але є і несформовані (і недоформовані) субкультуриподібні структури, де є лише ознаки і риси субкультур, що зближують їх з протосубкультурними явищами. Не рідко, коли локальні цінності субкультур починають претендувати на більшу загальність і універсальність, поширюючи свої цінності на інші спільноти [1, с. 71].

Субкультурна теорія вивчає процеси і явища у культурному житті, які дотичні до дискурсу субкультурної проблематики, проте не обмежуються суто субкультурою та її історико-теоретичними моделями та варіаціями. Іноді проблеми загальної теорії та історії субкультур і субкультурної теорії перехрещуються, перетинаються, дублюються, адже існують у суміжних площинах, побутують у спільному субкультурному полі та знаходяться у єдиному культурному просторі (наприклад, питання еволюції субкультури та її перспективи, субкультури у контексті цивілізаційного поступу та їх історичний аспект, теорія субкультур та еволюційна теорія, теорія контркультур та революційний розвиток). Субкультурна теорія не обмежується теоретизуванням і виходить на практичні та мега– і метатеоретичні рівні (субкультури як елементи цивілізаційних трансформацій, фундатори культурних процесів, субкультурна теорія цивілізації, а у широкій інтерпретації – субкультурна теорія культури тощо).

Субкультурна теорія цивілізації цілком узгоджується з усталеною аксіомою гуманітаристики: цивілізація сформувалася на тому етапі розвитку людства, коли відбулось соціокультурне розшарування в основі якого лежала саме специфіка субкультур. Більше того: субкультурна теорія цивілізації підтверджує цю наукову тезу. Ще у ході дискусії у 1958 р. в Чикаго, вчені запропонували три основні ознаки цивілізації як культурного комплексу: монументальна архітектура, писемність та міста [2, с. 85–86]. У більш широкому погляді ще й професійне, класове та інші (по суті прото- і субкультурні) розшарування суспільства на класи [1, с. 49]. Спеціалізація і урізноманітнення суспільства, створювала підстави для міркування не лише про субкультури професій й різних станів, але і про субкультурний аналіз [3].

Цивілізація як явище – це відносно молоде поняття, яке виникло тоді, коли відбулись культурні розподіли, диференціації, спеціалізації, професіоналізації тощо. Власне це (субкультурне різноманіття на основі не стільки станового, скільки субкультурного розподілу) визначило появу нелише нових ліній та векторів розвитку культури, а і численних соціально-політичних новацій та реалій. Визначальними стали не класово-формаційне розмежування та деформована стратифікація, а соціокультурне багатоманіття, викрісталізоване у субутворення, субспільноти і субкультури

Зовнішня схожість «класової» та «субкультурної» теорій має й значні відмінності, включаючи проблеми еволюційного (ширше ін-, до-, та коневолуційного) і революційного моделей розвитку. Субкультурна теорія передбачає конкуренцію, змагальність, суперництво та боротьбу, проте не пропагує насильство. Субкультурний підхід також враховує й те, що поступ може бути не лише вперед і «до щастя», але і навпаки – до занепаду і регресу.

Субкультурна теорія, покладає пріоритетом соціокультурну еволюцію, проте, маючи у основі контркультурну складову, не може повністю заперечувати і революційний чинник. До певної міри, субкультурна теорія постає на певних цивілізаційних (ширше – культурних) зламах як субкультурноконтркультурна теорія розвитку (прогресу) [4; 5].

Субкультурна теорія по суті заперечує насилля і жорстокість, проте не може нівелювати їх, констатує наявність деструкцій як історичне й соціокультурне явище, а їх існування – як сумну данність й гірку реальність.

Якщо позицією вчених у СРСР було виділення формаційних типів, то субкультурна теорія проголошує більшу багатоманітність, складність та строкатість у соціокультурних процесах. Субкультурна теорія розвитку мирна та поступальна і лише у незначній мірі контр- та антикультурна як агресивна, сумбурна, дезгармонійна, провокативна та контраверсійна [3].

Субкультурна теорія не підміняє механічно соціальні страти субкультурами, але враховує, що суспільство є багатшаровим і різноплановим соціокультурним контингентом-конгломератом. Тим більше, що навіть у класовому підході одні й ті самі класи у різні періоди, у різних умовах і частинах світу часто виглядали неоднаково. Так, раби у давніх Єгипті, Індії, Римі і у Галії чи Британії займали різні соціальні позиції, як і пролетаріат у Німеччині, США, Росії та Китаї на початку ХІХ ст. і на початку ХХІ ст. – це не тотожні, хоча у дечому і близькі явища. У Давній Русі виділяють чимало субкультур (Р. Михайлова та ін.), проте наші, давньоруські «формаційні» реалії були відмінні не лише від далекосхідних, американських чи африканських, але і від західноєвропейських. Проте проблема не лише у «хронологічних», «територіальних» чи інших подібних обмеженнях.

Розвиток може бути прогресивним і регресивним. Але на певному етапі розвитку субкультурне середовище може досягнути свого рівня, міри та ступеня досконалості, тобто «дозріти», і потім, – «вибухаючи», переродитись (у т.ч. згідно з законами діалектики), «народжуючи» цивілізацію [4; 5].

У контексті субкультурної теорії цивілізації (ширше – і культури) важливим є й субкультурний аналіз як багатогранний та багатоаспектний чинник [3]. Він може розглядатись і як багатовимірне явище (метод, предмет, поняття тощо [3]). Субкультурний аналіз як метод стає джерелом вивчення субкультур, а як поняття розглядається стосовно рівня та сутнісного розвитку (від особистості до всепланетарності) індивіда, групи, верстви, суспільства, держави чи міждержавного, міжсуспільного чи іншого особливого утворення (наприклад, раби на різних континентах, кріпаки у різних суспільствах як специфічний стан тощо). На рівні особи субкультурний аналіз допомагає у різних площинах та сферах (у т.ч. на свідомому, підсвідомому, інтуїтивному, чуттєвому, міжсвідомому, напівсвідомому та безсвідомому рівнях [3]) зрозуміти внутрішні мотиви, уподобання, наміри, спрямування, симпатії–антипатії, сенси, пріоритети, ціннісні комплекси, ідеали та зразки, взірці для наслідування та моделі поведінки, аксіологічну і діяльнісну сфери тощо). На суспільному рівні цей аналіз дає можливість побачити різновекторність соціума, зробити його субкультурні діагностику і характеристику [4; 5].

Субкультурна теорія цивілізації спирається на субкультурний аналіз, який неможна ототожнювати з психоаналізом (у них наявні лише окремі подібності при дослідженні окремих індивідів). Субкультурний аналіз – це соціоаналіз (у т. ч. соціологія, соціальна психологія, але й культурфілософія).

Субкультурний аналіз є одним з показників, інтерпретаторів та визначальників для кращого розуміння субкультурних теорій цивілізації і культури. Субкультурна теорія цивілізації (у її більш широкій інтерпретації – субкультурна теорія культури) одна з оригінальних вітчизняних теорій, яка має значні теоретичні підвалини (у т. ч. різноманітні теорії субкультур різних авторів ХХ ст.) та історичні витоки (хронологія існування субкультур тощо).

Субкультурний аналіз може здійснюватись при дослідженні певної цивілізації, країн, суспільств, країни, суспільства, груп, групи осіб, особи. Він може включати не лише аспекти аналізу й інших логічних операцій, але і деякі казуси, курьйози, «подвійні сенси», «дементалізації» тощо.

Субкультурна теорія (ширше, субкультурноконтркультурна теорія, бо контркультурний чинник є другорядним, часто незначним) спирається на складний рух не просто прямолінійний розвиток, а враховує спіралі, зігзаги, цикли, навіть кола та інші нелінійні моделі поступу й розвитку. При цьому значення має й ідеологічний чинник та його світоглядна спрямованість. Небезпечним є те, коли аксіологічна сфера є латентною, завуальованою. Проблема не лише у підміні понять, категорій, значень та сенсів. Постає тема соціокультурної парадигми, релігії та релігійності (інколи як квазірелігії та квазірелігійностіна прикладах віри у комунізм чи інше «захмарне» майбутнє у вигляді чергової локальної, регіональної чи глобальної утопії) [4; 5].

Субкультурна теорія та її субкультурний (як і традиційно поширений цивілізаційний) підхід ґрунтується на досвіді людства та на загальнолюдських цінностях. Субкультурний підхід за багатьма параметрами є близьким до цивілізаційного і є природним гуманістичним підходом.

Субкультурна теорія прояснює різні питання. Так, теорія М. Мід про типи культури узгоджується з нею і нагадує «доленосне» значення колись «нової» комуністичної молоді у 20-х рр. ХХ ст. в СРСР і руйнації духовної спадкоємності. Проблеми, які на Заході виникли у 50-х рр. ХХ ст., у СРСР виникли раніше, коли передова «соціалістична» молодь «перевиховувала» батьків. Потім їх (перших «вихователів» своїх батьків) вже засуджуватимуть їх діти (з М. Хрущовим), а наприкінці ХХ ст. і їх онуки, а онуків – їх діти, правнуки «соціалістичної» молоді. Поставав непростий ціннісно-віковий конфлікт. Це відбувалось складніше, ніж на Заході: ХХ ст. – це феномен перехресних трансмісій (війна з традиційними цінностями, повернення до них та нова війна) – культурні «удари на удар». У СРСР вже активно відбувалась хвильова трансмісія, коли К. Манхейм лише припускав, що у період прискорення і соціальних змін, старше покоління стає сприйнятнішим до впливу молоді, у якої авангардистська свідомість і розрив із сталими способами освоєння досвіду, тобто відбувалося значне перепідпорядкування з усталених культурних правил і стереотипів до субкультурних вимог і норм.

Субкультурна теорія підтверджує тезу, що «субкультура стає по суті висхідним началом не лише в теорії культури, а й у філософській концепції історії» [1, с. 73] і що «проблема субкультур – найвагоміший аргумент у переосмисленні цілісної концепції культури; вона дає змогу простежити розвиток культури, її динаміку» [1, с. 73]. Можна сперечатись з приводу різних питань (про алогічність культурного розвитку, його «хаотичну» спіралевідність, концепцію Осьового часу як «стрибок» від лукавого тощо).

У ХХІ ст. науковці зазначають, що виникає нова екзистенційна межа: людина не лише змінює стать, а по-своєму «перевтілюється», стаючи тим, ким мріє і бажає (або майже таким). Відбувається не просто «зліплення» себе за уявою і подобою своєї мрії, свідомості та культури, а рукотворне «обожнення» чи майже «обожнення», принаймні у межах буття нової тілесності. За нових культурно-історичних реалій, за конкретно-темпоральних умов, у дусі «афтермодернічного» часу, цій надновітній «переробленій» істоті, «новому квазіадаму» може бути потрібна не «своя Єва», а інший «квазіадам» або ще більш радикальна конфігурація далека від традицій «Адам – Єва». Субкультури носіїв нових тіл ставатимуть все більш незвичайними, незвичними як за зовнішніми (внаслідок розвитку НТП і надмодифікацій тіл), так і за внутрішніми (їх цінності, ідеали, картини світу і сам їх світ) характеристиками, показниками і параметрами. Культурфілософія стає дотичною до диспутів про легке вдосконалення тіла (дивні пігулки, щеплення, пояси тощо). Легко досягнути мети хотіли завжди, але відомий лише один рецепт: праця. Труд робить нас досконалими і розумними, а почуття та емоції відрізняють людей від найновіших роботів. Хімічні та інші новітні засоби «щастя» часто мають небезпеки, як і таємні «корекції» людського тіла і природи у підпільних (немедичних) закладах.

Національні форми субкультур можуть відрізнятися, але гуманістичний зміст є необхідним. Відхилення від загальнолюдських цінностей породжують субкультури як деструкції. Найбільш динамічні субкультури – це своєрідний напрям «модних» (переважно молодіжних «шоуізованих» і інноваційних) субкультур, як і моди кінця ХХ і особливо початку ХХІ століття. Іноді варто акцентувати на сакральність, а не соціальність, святість, а не цінністність. У філософському контексті святий – це обраний, особливий, відокремлений, відділений, відсторонений, наддосконалий, духовний чемпіон.

У новій науковій рефлексії субкультурна модель може бути засадничою при побудові нових культурних відносин у світі для «афтерлюдини» чи «пост-постлюдини» й після (афтер)постгромадянського суспільства як нового культурно-історичного явища. НТР і НТП рушать вперед, створюючи небезпеки науково-технічних криз і бід (НТК і НТБ). Найвпливовіші нові субкультури, за певних обставин будуть активно «тиснути» на свій певний (за тих часів, місцевостей, за колом осіб тощо) культурний мейнстрим (тимчасовий, обумовлений історичними, соціальними та іншими реаліями, не вічний). Ці субкультури корегують соціокультурні процеси та їх результати (це може розтягнутись на десятиріччя). Як наслідок – культурне поле держави (регіону, континенту тощо) зазнає трансформацій.

Досліджуючи феномен субкультурної теорії як особливого дискурсу з позицій теоретичної рефлексії філософії культури, було зазначено важливість та особливості цієї теорії та її специфіку на прикладах субкультурної теорії цивілізації, субкультурного аналізу та деяких інших актуальних питань теорії сучасної культури у їх філософському контексті.

Список використаної літератури

1. Культурологія: теорія та історія культури : посіб. / за ред. І. І. Тюрменко. - 3-ге вид. перероб. та доп – Київ : ЦУЛ, 2010. – 370 с. ; Kulturolohiia: teoriia ta istoriia kultury : posib. / za red. I. I. Tiurmenko. - 3-tie vyd. pererob. ta dop – Kyiv : TsUL, 2010. – 370 s
2. Культурологія: українська та зарубіжна культура : навч. посіб. / М. М. Закович, І. А. Зязюн, О. М. Семашко та ін. ; за ред. М. М. Заковича. – 2-ге вид., стер. – Київ : Знання, 2006. – 567 с. ; Kulturolohiia: ukrainska ta zarubizhna kultura :

navch. posib. / M. M. Zakovych, I. A. Ziaziun, O. M. Semashko ta in. ; za red. M. M. Zakovycha. – 2-he vyd., ster. – Kyiv : Znannia, 2006. – 567 s

3. Орлова З. Н. Культура и антикультура в процессе социализации личности : дис. ... канд. философ. наук : спец. 09.00.13 / Зинаида Николаевна Орлова ; Нижегородский гос. ун-т им. Н. И. Лобачевского. – Нижний Новгород, 2004. – 185 с. ; Orlova Z. N. Kultura i antikultura v protsesse sotsializatsii lichnosti : dis. ... kand. filosof. nauk : spets. 09.00.13 / Zinaida Nikolaevna Orlova ; Nizhegorodskiy gos. un-t im. N. I. Lobachevskogo. – Nizhniy Novgorod, 2004. – 185 s.

4. Радзієвський В. О. Базові резонансні субкультури сучасної України : моногр. / В. О. Радзієвський. – Київ : Логос, 2014. – 664 с. ; Orlova Z. N. Kultura i antikultura v protsesse sotsializatsii lichnosti : dis. ... kand. filosof. nauk : 09.00.13 / Zinaida Nikolaevna Orlova ; Nizhegorodskiy gos. un-t im. N. I. Lobachevskogo. – Nizhniy Novgorod, 2004. – 185 s.

5. Радзієвський В. О. Про теорію та історію субкультур: нариси до субкультурології : моногр. / В. О. Радзієвський. – Київ : Логос, 2013. – 276 с. ; Radziievskiy V. O. Pro teoriiu ta istoriiu subkultur: narisy do subkulturolohii : monohr. / V. O. Radziievskiy. – Kyiv : Lohos, 2013. – 276 s.

6. Родионов С. В. Молодежные «электронные» субкультуры как социокультурный феномен : дис. ... канд. культуролог. : спец. 24.00.01 / Сергей Викторович Родионов; Саратовск. гос. технич. ун-т. – Саратов, 2000. – 161 с. : ил. ; Rodionov S. V. Molodezhnye «elektronnyye» subkultury kak sotsiokulturnyy fenomen : dis. ... kand. kulturolog. : spets. 24.00.01 / Sergey Viktorovich Rodionov; Saratovsk. gos. tekhnich. un-t. – Saratov, 2000. – 161 s. : il.

7. Филянова В. Н. Политическая субкультура учащейся молодежи России второй половины XIX века : дис. ... канд. полит. наук : спец. 23.00.02 / Владислава Николаевна Филянова; Моск. Гос. ун-т им. М. В. Ломоносова. – Москва, 2005. – 187 с. ; Filyanova V. N. Politicheskaya subkultura uchashcheysya molodezhi Rossii vtoroy poloviny XIX veka : dis. ... kand. polit. nauk : spets. 23.00.02 / Vladislava Nikolaevna Filyanova; Mosk. Gos. un-t im. M. V. Lomonosova. – Moskva, 2005. – 187 s.

Стаття надійшла до редакції 27.04.2016

V. Radziyevskyy

SUBCULTURAL THEORY IN PHILOSOPHICAL CONTEXT

Some issues of subculture in the philosophical and culturological aspects are analyzed in the article. In particular, the author touches upon the issues of the study and systematization of modern subcultures and in their composition – the problems of a subculture paradigm, a general subculture theory and history in the postmodern discourse.

The aim of this paper is to study the phenomenon of a subcultural theory as a special discourse from the perspective of theoretical reflection of the philosophy of culture.

Subcultural theory studies the processes and phenomena in cultural life, which relate to the discourse of subcultural perspective, but they are not limited to the subculture and its historical and theoretical models and variations. Sometimes the problems of general theory and history of subcultures and subcultural theory intersect and overlap are duplicated, because they are in adjacent planes, they are prevalent in the joint of the subcultural field and are located in the common cultural space (e.g. the evolution of subculture and its prospects, subculture in the context of civilizational development and its historical aspect, the theory of subcultures and the evolutionary theory, the theory of counter-cultures and revolutionary development). The subcultural theory is not restricted to theorizing and opens onto practical

and mega - and metatheoretical levels (subculture as elements of civilizational transformations, the founders of cultural processes, the subcultural theory of civilization, and in a broad interpretation – the subcultural theory of culture, and the like). The subcultural theory of civilization is consistent with the well-established axiom of humanities: civilization was formed at the stage of human development when vabulas socio-cultural stratification had been based on the specificity of subcultures. Moreover, the subcultural theory of civilization confirms this scientific thesis. Even during the discussion in 1958 in Chicago, scientists have proposed three main signs of civilization as a cultural complex: the monumental architecture, the written language and the cities. In the broader view, more professional, class and other (essentially proto - and sub-cultural) stratification of society into classes occurred. Specialization and diversity of society created the ground for reflection not only on the subculture of professions and different classes, but also on subcultural analysis.

The resemblance of “class” and “subcultural” theories have important differences, including evolutionary problems (wider in-, K-, and convoluting) and revolutionary models of development. The subcultural theory suggests competition, rivalry and struggle, but does not advocate violence. Subcultural approach also takes into account the fact that progress can only be forward and not “fortunately” but, instead, to the decline and regress. The subcultural theory holds priority in sociocultural evolution, however, having as basis a countercultural component; it cannot completely deny the revolutionary factor. To a certain extent, the subcultural theory occurs in certain civilizational (wider – cultural) ruptures as of subcultural theory of development (progress).

Subcultural analysis is one of the indicators, interpreters and Vitaclinika for a better understanding of subcultural theories of civilization and culture. The subcultural theory of civilization (in its wider interpretation – the subcultural theory of culture) is one of the original national theories, which has significant theoretical basis (including various theories of subcultures of various authors of the twentieth century) and historical origins (the chronology of the existence of subcultures and the like).

In the postmodern discourse there is a need for comprehensive, impartial and thorough study of the problems of the general theory of history and subculture that is quite a promising research (as an example – the development of subcultures in the world).

It has been found that Ukrainian scientists were engaged in the study of subcultures for more than one decade; there are different definitions of categorical parameters and interpretation of the essence of many subcultures. At the same time, the theory and history of subculture as well as the theory and history of culture is possible (and, in our view, should be) be analyzed in the context of, at least, history, philosophy and arts. The general theory of subcultures can be regarded as an interdisciplinary field of knowledge: as a historical reality, as a phenomenon of art, as a problem in the context of sociology and many other disciplines. The study confirmed that subculture can be learned through the prism of legal, educational, psychological, philological and other research. This paper makes an attempt to show the concept of subcultures domination as an important part of the subcultures concept for better understand the entire diversity of cultural processes and trends.

The author explores the phenomenon of the subcultural theory as a special discourse from the perspective of theoretical reflection of the philosophy of culture, the importance and peculiarities of this theory and its specificity in the examples of the subcultural theory of civilization, of subcultural analysis and some other pressing questions of the theory of modern culture in their philosophical context.

The practical significance. The formation of the concept of subcultures is based on the research of dominant subcultures, which promote the development of interest in Ukrainian culture of the world.

General theory and history of subcultures have become a leading humanities section, which can effect its consideration in various contexts (but primarily in a culturological one). The foundation, the core of the general theory of history and subcultures have become the dominant subculture, specific subcultures (and other cultural) and the mainstream kind of "gulf stream". At the same time, it is important to realize not only the features of different subcultures; many people understand that being a Ukrainian is happiness and responsibility.

Key words: *philosophy, culture, subculture, the dominant subculture, the theory and history of subcultures, culturology, ethics, aesthetic, history.*

УДК 111.852:929(450)Банфі

Ю. С. Сабадаш

ГУМАНІСТИЧНА ТА ЕСТЕТИЧНА КОНЦЕПЦІЯ АНТОНІО БАНФІ

В статті розглядається філософська естетика А. Банфі. Аналізуються роботи філософа («Проблеми філософської естетики», «Мотиви сучасної естетики», «Естетичний досвід і життя мистецтва», «Нотатки з естетики», «Трансцендентальний принцип автономії мистецтва», «Щодо музичної естетики», «Проблеми і фундаментальні принципи філософської естетики»), які мають винятково важливе значення для реконструкції творчої еволюції А. Банфі.

Зазначено, що оскільки з усіх форм духовної діяльності людини мистецтво завжди було пов'язане з життям, а естетика була найважливішою формою соціальності, А. Банфі приходять до ідеї про необхідність теоретичної розробки, наукового обґрунтування та побудови філософії мистецтва і філософської естетики. Наголошено, що Банфі виробляє методологію в процесі критичного освоєння багатовікової філософсько-естетичної і художньої традиції. Своє завдання він бачив у тому, щоб виявити у творчості геніальних мислителів і художників зміст епохи, основні лінії духовного, культурного розвитку того або іншого суспільства, а то й людства в цілому.

Ключові слова: *культуротворення, гуманістична та естетична концепція, філософія мистецтва, художній світ, творча еволюція, цінності, культурні проєкції, естетичне виховання.*

Антоніо Банфі (1886–1957) – філософ, талановитий мислитель, який здійснював дослідження з теорії пізнання, логіки, історії філософії, гуманістики, етики, педагогіки, держави і права. Від його допитливого інтелектуального погляду не сховалося жодне більш-менш помітне явище світової культури. Принципово важливі процеси культуротворення ставали об'єктом його роздумів і, зрештою, після відповідного критичного опрацювання активно включалися в теоретичний ужиток. Слід зазначити, що естетична та гуманістична концепція А. Банфі недостатньо представлена українським науковцям. Переклад і видання окремих статей не охоплюють усієї спадщини італійського естетика, точка зору якого є визначальною для тих фахівців, які ототожнюють естетику з філософією мистецтва. Оскільки такий підхід поділяється далеко не всіма теоретиками, поглиблений аналіз ідей Банфі може внести в з'ясування зазначеної проблеми нові аргументи, чіткіше виявити всі існуючі «за» і «проти».

Над розробленням філософської естетики А. Банфі працював з 1937 по 1947 рік, коли на основі критичного аналізу філософських концепцій минулого і сучасності він